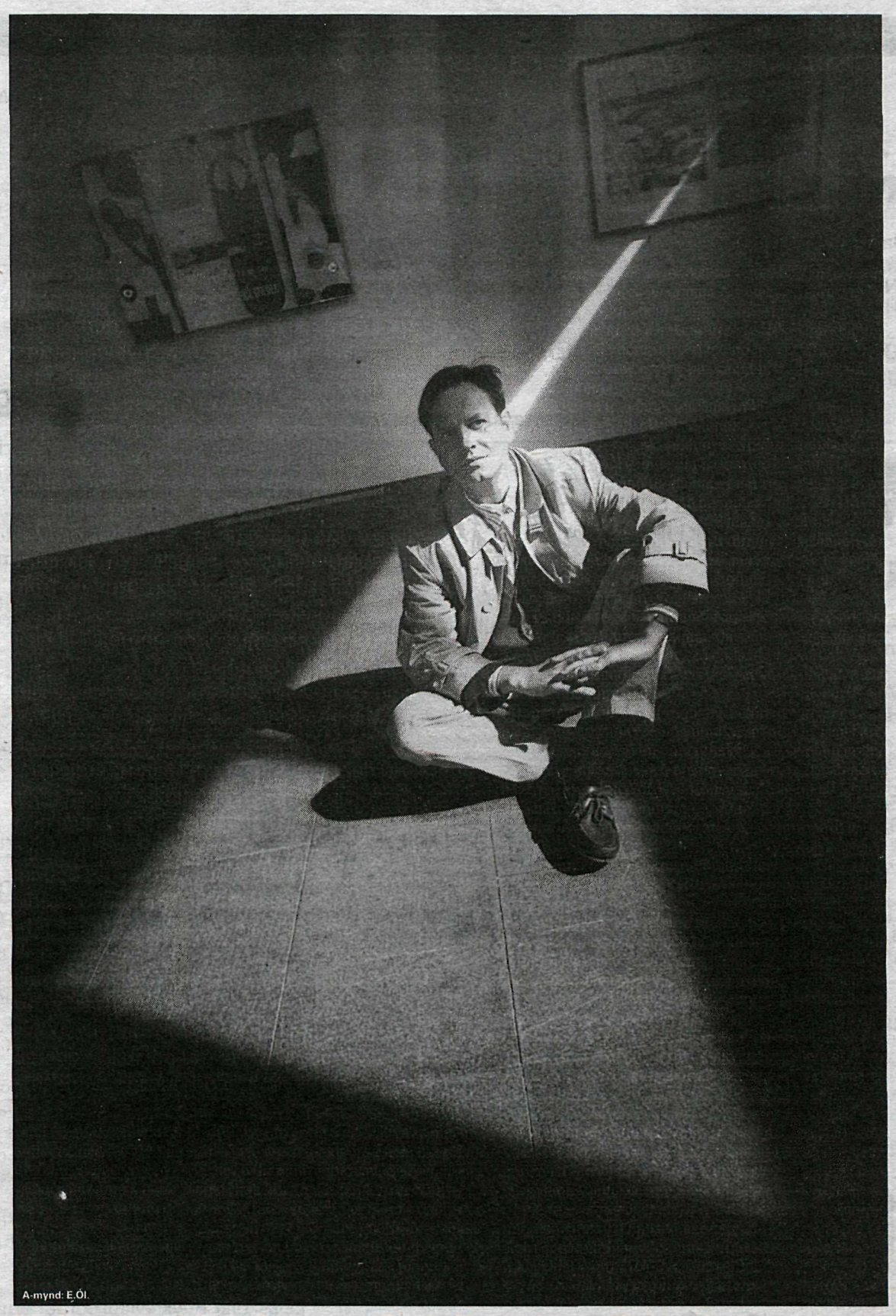
arfurinn

yndlist á Kjarvalsstöðum. Sýning stendur
– Myndlistin mótuð af innflutningshöftum

í tollinum

A-mynd: E.Ól.

beint og óbeint til Kristjáns og Sigurðar, **Jóns Gunnars Árnasonar, Magnúsar Tómassonar** og ýmissa fleiri eins og **Hreins Friðfinnssonar** sem tengdist hópnum þótt hann hafi ekki tilheyrt honum."

Við minnumst síðar á **Magnús Pálsson**, stofnanda fjöltæknideildarinnar, sem hafði geysileg áhrif og kom hugsunarhættinum áfram til **Kristins Harðarsonar, Helga Þorgils Friðjónssonar, Ingólfs Arnarsonar**... Við náum þessu: Ekkert rof. Meginstefnan heldur áfram. Rauður þráður. Mara.

Keramíkið hvað Það hefur brotnað á okkur alda. Við erum komin út úr austursalnum. **Þorri Hringsson** líður framhjá en lætur okkur í friði. Kom út um einar dyr. Hverfur inn um aðrar. Við erum stödd í hringiðu keramíksins. Bæði jafn miður okkar. „Þetta er einn helsti ljóðurinn," segir Hannes og á ekki aðeins við staðsetningu verkanna á sýningunni né það að þau skuli yfirleitt vera þarna. Við erum innilega sammála um að þessi annars ágætu keramíkverk trufli sýninguna. Þau stinga í augun. Falla ekki inn í heildina. „Þessi verk eru mikilvæg og fólk getur verið stolt af því að búa til góða listmuni. En þetta er ekki sami hluturinn og með þessu er ekki gerður greinarmunur á hreinni, frjálsri listsköpun og hagnýtri listsköpun eða listiðnaði, sem er kúnst út af fyrir sig. En það er ekki hægt að leggja þetta að jöfnu." Finnst ekki afsakanlegt að blöðin og gagnrýnendur skuli setja allar listgreinar í sama bás, jafnvel frístundamálarar fá sinn skerf vel út reiddan, oft ekki minni en okkar bestu myndlistarmenn. Og svo eru það þeir fyrrnefndu sem eitthvað selja og njóta skilnings almennings á meðan hinir selja varla neitt nema til opinberra stofnanna, einu sinni á fimm ára fresti séu þeir heppnir. Hefur svo margt breyst á níutíu og fimm árum frá því þingmenn ætluðu ekki að vilja styrkja Ásgrím af því honum hafði láðst að mála beisli á hest!? Hannes bendir á eitt keramíkverkanna: „Þetta er hreinn og klár skrautmunur." Ég fylgi bendingunni og bæti því við að ég hafi séð nokkur verk sömu gerðar en af ýmsum stærðum eftir þennan listamanninn. Okkur er lítt skemmt.

„Síðan eru þær hér við hliðina **Kristín frá Munkaþverá** og **Ásgerður Búadóttir** með ágætis verk. Þetta eru listaverk, því þau eru ekki bundin við miðilinn sem slíkan. Þarna er komið miklu meira inn í, inntak, þetta er ekki bara punt." Það dregur einmitt dálítið úr krafti þessara verka að stilla þeim þarna upp, er mín skoðun. Hann tekur undir hana. Ætlar síðan að stika áfram í gegnum anddyrið án þess að stöðva. Ég spyr hvort hann vilji ekki ræða um verkin þar. Hann er ekki viss. Fer síðan nokkrum orðum um **Kristján Guðmundsson.** Það er þarna eftir hann verk frá 1974 og Hannes er ekki sammála gagnrýni Braga Ásgeirssonar um að ekki megi stilla því upp við hliðina á splunkunýju verki eftir Hrein Friðfinnsson. Er reyndar hrifinn af verki Hreins. Við hlaupum hratt yfir **Níels Hafstein** og komum næst að **Magnúsi Pálssyni**. „Það er búið að taka hann í dýrlingatölu núna. – Já, já það gerist," áréttar hann því ég hef greinilega brosað út í annað. „Þetta er auðvitað voðalega lítið himnaríki, en það skartar engu að síður nokkrum dýrlingum. Og nú er búið að blessa Magnús í bak og fyrir sem ofvitann í íslenskri myndlist. Annars er það er misjafnt hvað menn spila stóra rullu í þessu mótunarstarfi. **Err**ó, Sigurður, Kristján og Hreinn eru til dæmis menn sem í rauninni koma íslenskri listasögu fremur lítið við. Þeir hafa verið á erlendri grund mest allan tímann. Magnús er reyndar líka búinn að vera búsettur erlendis, en hann var kennari við Myndlista- og handíðaskólann í langan tíma. Þess vegna hefur hann haft mótandi áhrif á marga unga myndlistarmenn dagsins í dag."

Finnst þér þá að menn megi ekki vera of lengi í burtu – til að hafa áhrif? Að þeir verði að koma heima og helst kenna?

„Veistu, ég held þetta sé allt að breytast – hver hefur áhrif á hvern. Við lifum í þessu sæberspeisi og erum öll sæbernots (samanber *astronaut*). Svo þannig séð skiptir það ekki eins miklu máli og áður. Fleiri leiðir inn í landið en á dögum Ásgríms og Kjarvals..."

Kvennaöld. Að þessum orðum mæltum, framhjá **Rögnu Róbertsdóttur**, inn í Vestursal þar sem „annað svona verk, sem maður áttar sig ekki á," stingur í augu Hannesar."Hvernig dettur þeim í hug að blanda þessu saman?" stynur hann. Keramikskúlptúr í horninu vekur þessi viðbrögð og ekki orð um það meir. Í framhjáhlaupi segir Hannes þó ýmislegt gott um **Gunnar Kvaran** og hans stefnu. „Við þurfum á svona körlum að halda."

Við stöðvum aðeins við dúóið **Sigurð Örlygsson** og **Magnús Kjartansson**, en förum svo að tala um fjórðu kynslóðina enda kynslóðaskiptin Hannesi nokkuð hugleikin. Fjórða kynslóðin, **Helgi Þorgils Friðjónsson, Kristinn Harðarson**..... En síðan þá er enn önnur kynslóð að koma upp, kynslóð úttroðin af konum.

Spólum til baka. Aftur um höft áður en hægt er að halda áfram með þróunina.

„Eitt af því sem hefur aldrei komið hér inn fyrir landsteinana í myndlist er pólitík og beinskeyttur femínismi. Pældu í! Það var aðeins ein og ein kona á stangli í myndlistinni. Nú er þetta gjörbreytt því þær eru þegar orðnar fjölmennari en karlar á öllum sviðum fagsins. Listasafn Íslands er kvennadyngja með tveimur geldingum. Svipað má segja um SÍM svo ekki sé talað um MHÍ. Við erum í fyrsta skipti að horfa á konur sem fá viðurkenningu: **Hulda Hákon, Brynhildur Þorgils, Svava Björnsdóttir**... En það merkilega er að engin þeirra hefur tekið upp agressífan femínisma. Sá femínismi sem nú er að koma fram er mjög nútímalegur og í takt við tímann. Sem er auðvitað gott."

En það hefur engin barátta verið, háð svo heitið geti.

„Femínisminn hefur aldrei náð að festa hér rætur. Hið sama má segja um pólitíkina. Eftir að nýja málverkið dettur upp fyrir í Evrópu og Bandaríkjunum tekur þar við *deconstruction*, póststrúktúralismi, allar þessar krufningar á þjóðfélaginu. En á Íslandi eru menn ennþá að mála og gaufa við innétna konseptið."

Byltingarsinninn Í framhaldi af því veltum við fyrir okkur muninum á verki eftir **Guðrúnu Hrönn Ragnarsdóttur** og öðru eftir **Sóleyju Aðalsteinsdóttur**. „Hjá Guðrúnu koma aðallega fyrir menningaráhrif þótt það örli aðeins á þjóðfélagslegum tilvísunum [að hluta minnir verkið á brúðartertu]. Sólveig, eins og **Ragna** og **Ráðhildur**, er hins vegar á þessum minimalíska róli."

Svo koma svona „álfar út úr hól", eins og **Eggert Pétursson**. „Hann er á ská og skjön við allt í þessum blómamyndum sínum sem minna í senn á listhandrit og hollensku 17. aldar málverkin. Hið sama má segja um **Bjarna Þórarinsson**. Hann passar ekki inn í neitt. Hann er dæmi um mann sem býr til sinn eigin listaheim, sinn eigin stíl sem á lítið skylt við þróun íslenskrar myndlistar. Hann tengist samt konseptinu, er með mikið af orðaleikjum og gerir einfaldar myndir. En hann hefur farið með þetta út fyrir öll bönd og lönd. Þegar maður fer að lesa þetta [við rýnum í rósirnar] er þetta algert rugl. En þegar Bjarni er með performans meikar þetta fullkomlega sens." Bjarni og **Birgir** vinur hans **Andrésson** bíennalfari, eru óaðskiljanlegir, eiginlega andlegir elskhugar, enda báðir dálítið á ská við flest annað.

Við förum úr einu í annað, enda næg tilefni til slíks.

„Það er ekki hægt að nálgast myndlistina lengur, svona verk, án þess að hafa lágmarks þekkingu." Við krjúpum frammi fyrir Kristni Harðarsyni. Veltum honum bókstaflega fyrir okkur. „Kristinn hefur mikinn áhuga á eyðingu og tæringu, á sínu allra nánasta umhverfi og því hvernig nýtt líf kviknar." Spyr hvort það hafi ekki kveikt í mér. Of langur umhugsunarfrestur veldur því að hann stendur upp og snýr sér að nafna sínum Lárussyni, byltingarsinnanum í íslenskri myndlist. „Hér er áhugaverður listamaður. Verst hvað fáir eru meðvitaðir um það. Hann er fyrsti maðurinn sem þorir að krukka almennilega í apparatinu." Ég segist hafa lesið eftir hann ritgerð uppi í Þjóðarbókhlöðu um daginn, um *Hlutverk og örlög listar samkvæmt kenningum Hegels*. „Honum er alls ekki alls varnað. Hann er prýðilegur penni og hefur þekkingu sem fáir listamenn hér hafa, enda ekki margir sem fylgjast með eða bera sig eftir því sem gerist erlendis. Hvað þá að þeir hafi almennt lesið mikið um myndlist. En Hannes Lár hefur ágætan grunn og hefur verið leiðandi í umræðunni. Hann er fyrsti maðurinn hérna, sem bryddar upp á pólitík í myndlistinni. Honum hefur verið líkt við **Hans Haacke** og fengið skömm í hattinn, en Haacke hefur verið að taka á heimspólitíkinni. Hannes Lár hefur til samanburðar einbeitt sér að menningarpólitíkinni hérlendis. En það hefur líka bitnað á honum. Og þar komum við aftur að innflutningshöftunum, hvernig hlutirnir eru stungnir upp og þeim hent út í hafsauga. Hannes hefur komið sér dálítið út í horni með þessu, en ég vona að hann eigi ekki eftir að vera þar lengi. Hann er athyglisverður listamaður."

Rithöfundur–listamaður Frá Hannesi yfir til **Þorvaldar Þorsteinssonar** og **Haraldar Jónssonar**. Þeir ásamt Kristni, Helga Þorgils, Hannesi Lár auðvitað, og Hallgrími eru menn sem skrifa, menn sem Hannes segir að maður viti varla hvort eigi kalla rithöfunda eða myndlistarmenn enda aukaatriði í dag. „Það er með þessum mönnum, Haraldi, Hannesi Lár og Þorvaldi, sem hin nýju kaflaskipti verða," segir Hannes.

Ný kynslóð, nýjar nótur. Við stöndum fyrir framan *Sviga* Haraldar. „Hér kemur inn allt annar hugsunarháttur." Hannes er aftur farinn að hvísla. Kannski af því við höfum sýninguna ekki lengur út af fyrir okkur. „Þetta finnst mér ískyggilega lúmskt verk eftir Harald. Ímyndum okkur að þetta sé eyrað á manni." Við hálf beygjum okkur niður og rýnum inn í „svigana". Reisum okkur svo við og horfum á verkið frá hlið. „Þetta lag eftir lag eftir lag... Þarna er þagnarmúrinn, þarna höfuðskelin og þetta er eyrað, endalausar hindranir, öll þessi lög." Snúum okkur svo aftur að sviganum, Hannes potar inn í hann. „Og þarna einhversstaðar fyrir innan nærðu sambandi, kannski" Við sjáum ekki einu sinni fyrir endann á þessum göngum. „Ljóðrænt en þráðbeint í mark."

„Svo er það **Anna Líndal.**„ Næst Halla. „Hún hefur fært nýja vídd inn í íslenska myndlist. Manstu, við vorum að tala um það áðan að kvenfólkið væri að taka yfir? Ég las þetta verk þannig. Það er ekki hægt að villast á tvinnanum og kúbeininu: **Penelópa**, galdranornirnar. En það er miklu meira í þessu og maður þarf að varast að lesa ekki Önnu á of einfaldan hátt." Hannes vísar á kúbeinið sem hangir þarna uppi þétt innvafið í rauðan tvinnann. „Þetta er auðvitað bullandi reðurtákn. Síðan er þessi litli veiki þráður, en máttugur samt sem áður, búinn að ná algeru kyrkingstaki á kújárminu; búinn að ganga frá því. Minnir á afskorinn dýrshaus á vegg veiðimannsins." Hannes er stórhrifinn af því sem Anna hefur gert. Talar um fleiri verk hennar.

En hann er líka heillaður af **Georgi Guðna**. „Þetta er maður sem geysilega skiptar skoðanir eru um, einn af þessum sem menn annað hvort dá eða hata. Guðni fer til dæmis fyrir brjóstið á Hannesi Lár., honum finnst hann heldur slakur málari, en aðallega finnst honum hann vera að vinna upp úr einhverri þjóðlegri mærð og halda þessum frumöflum gangandi með því að vinna með landslagið. Aðrir, eins og ég, líta á Guðna sem brautryðjanda sem fer sínar eigin leiðir. Hann er ekki fást við landslagið sem slíkt, heldur að mála sig til baka inn í móðurlífið og þaðan handan yfir þilið. Þessar hlykkjóttu ár og dalir sem oft bregður fyrir í verkum hans eins og naflastrengur sem maður þræðir sig eftir. Sem sagt existensíalísk í tíunda veldi. Gallinn er bara sá hvað hann á margar idjótískar eftirhermur. Guðni fann sig furðu fljótt, eða strax í MHÍ um 1983. Fyrst málaði hann expressjónískt og hratt, en svo fór hann að vinna hægar og í staðinn fyrir að mála í krampakenndum köstum, tók hann að leggja pensilstrokurnar í láréttum og lóðréttum línum Og alltaf vann hann hægar og hægar og þynnti málninguna meira og meira út, aðferð sem býður upp á gríðarleg blæbrigði. Guðni endurnýjar landslagshefðina sem var algert bannorð hjá Súmurunum, það verður bara að horfast í augu við það, eins og svo margt annað."

Við erum komin út á endimörk sýningarinnar. Við tekur leit að framhaldinu í íslenskri myndlist úti í ísköldu júlírokinu á bordeaux-rauðri vespu. ■